

92), *-it* ragos helyhatározós alakot (*Kapuvárott* 25), *t-ző* formákat (*plzemet* 273), bizonyos egyedi alaki tájszavakat (*onnajd, fáintos: passim, kátöz* 'kiáltoz' 269). Gyakran előfordulnak a *kell* segédige alakjai (ma is eleven jellegzetessége a rábaközi nyelvjárásnak a *kell* ragozása), például: "Osztán mit köllök füzetni érte?" (176), azaz: aztán mit kell fizetnem érte? Több esetben azonban hibásak a közölt alakok, keveredik ugyanis az alanyi és a tárgyas ragozás bennük. Ilyen például a "ha el köllenek fogni a Hanyistókot" (149; helyesen így hangzik: ha el köllik fogni, tehát tárgyas ragozásban). További hibás alakokat l. 150–1, 158, 174, 177–8, 223, 228–30, 234, 257–8, 260, 279–80. Előfordul néhány olyan alaki tájszó is, amelyet a mai nyelvhasználat alapján nem tudok adatulni, de amelyeknek egy része korábbi följegyzésekben bizonyára olvasható (*ecsém, esmét, mível, nálamnál, tüle, megéhültem: passim*). Ezek azonban legföljebb a dialektológust zavarják, aki – akár akarja, akár nem – érzékeli, mi az, ami nyelvileg nem odavaló. Az irodalmi alkotások azonban – jól tudjuk – nem nyelvi leírások, ezért a nyelvjárásiasságokat más szempontból kell megítélnünk (az ezzel kapcsolatos tanulmányok bibliográfiáját l. SZATHMÁRI ISTVÁN, *A magyar stilisztika útja*. Bp., 1961. 594–6; l. még BÁRCZI nagy tanulmányát: *Nyelvjárás és irodalmi stílus: StílTan.* 62–115 és SEBESTYÉN ÁRPÁDÉT: *A tájnyelv mint stílus eszköz Móricz Zsigmond műveiben.* MNyj. 18 [1972]: 9–39).

KISS JENŐ

*Gugyori és Kutyakaparó I.** (Egy alföldi csárdanévtípusról)

A tizennyolcadik századnak és a tizenkilencedik század első felének jellegzetes pusztai építményei voltak a csárdák, melyek az utazás és a pásztorélet szempontjából (különösen a török idők alatt elnéptelenedett Alföldön) pótolhatatlanok voltak. A mindennapi életben betöltött szerepüket (vö. DANKÓ: *HBKézirTérk.* 207) jól példázza, hogy a pásztor- és betyárfolklor számtalan dalban örökítette meg őket. Legszebb példája ennek az a hortobágyi betyárnóta, amelyik a Hajdúböszörmény körüli csárdákat szedte strófába: "Poródon a *Békás*, Réten a *Tirimpó*, | Túlsó városszélen van a *Messzelátó*; | Cifra *Külső csárda*, táncos a *Novella*, | Átkozott a *Zöldág*, gyilkos a *Kaszárnya*".

A csárdák nagyobb számban a török hódoltság megszűntével jöttek létre. Kialakulásuknak kedvezett a megszilárduló élet- és vagyonbiztonság (GYÖRFFY GYÖRGY, *A csárda: Magyar falu – magyar ház*. Bp., 1943. 226), minek következtében megindult a közlekedés az országutakon. Az utazóknak szükségük volt pihenőhelyekre, ahol magukat és jószágukat elláthatták (SZABÓ ISTVÁN, *DebrKépKal.*

---

* Folytatása a NÉ. 16. számában.

30: 76), hisz a hajdani falvaknak csak a romjaival találkozhatott a pihenni vágyó. A Nagykunság 34 községéből csak hat, a Kiskunság 42 falujából mindössze nyolc, Békés 61 községéből pedig tizenöt élte túl a török világot (ANTALFFY GYULA, A honi utazás története. Bp., [1943]. 211; ld. még SZABÓ FERENC: Ethn. 85 [1974]: 333–4).

Az Alföld első csárdái gyakran az elpusztult falvak helyére telepedtek, közülük nem egy nevében megőrizte a hajdani település nevét. Ilyen volt például a Hortobágyon a *Kötelesi csárda* vagy a *Korpádi csárda* (ZOLTAI: DebrSzele. 8: 277). Előfordult az is, hogy a csárda a falu egyetlen kőépületének, a templomnak a helyére épült annak köveiből, mint például a századunkban elpusztult (*Szent*) *Ágota csárda* a karcagi határban (GYÖRFFY: i. h.).¹

Az első pusztai csárdák közül sok az alföldi pásztorépítészet jellegzetes építményében, ún. *putri*-ban kapott helyet.² Ennek oka egyrészt az volt, hogy a legtöbb helyen nem állt rendelkezésre elegendő megfelelő építőanyag, másrészt – mivel e csárdák közül nem egy titkos italmérő helyként kezdte pályafutását – a hatóságok elől is megpróbálták ilyen módon elbújni.

"A putrik 2–3 m széles és 1–1,5 m mély síkföldbe vagy partba vájt négyszögletes gödrök voltak voltak, melybe gádor vezetett le. Teteje nyerges tető volt, vagy pedig a gödör le volt takarva rudakkal, a rudakra nádat, szalmát hánytak, erre pedig földet." (GYÖRFFY: i. h. 213–4). Ezeknek a *putricsárdák*-nak az emlékét csak néhány alföldi csárda neve őrizte meg. Funkcionális-szemantikai szempontból a putricsárdára utaló nevek az épület alakjáról, állagáról elnevezett kocsmá- és csárdanevek közé tartoznak (vö. *Aligáll(ó)*, *Görbe*, *Kajla*, *Lapos*). Ennek a típusnak legelterjedtebb neve a *Gugyori* volt, míg Petőfinek köszönhetően a legismertebb a *Kutyakaparó*.

A putricsárdák nevei három nagyobb csoportba sorolhatók:

I. Az első típust azok a nevek alkotják, amelyek 'viskó, kunyhó, földház' jelentésű közszókból eredeztethetők, s vagy jelentéshasadással (önmagukban csárdanévvé válva) vagy grammatikai szerkesztéssel (a *csárda* névrésszel kiegészülve) lettek csárdanévvé.

Kulipintyó [Püspökladány] 1844: *Kulipinyó* (KECSKÉS GYULA, Püspökladány újkori története helyneveiben. Püspökladány, 1974. 287). Földbe vájt pusztai csárda volt, eleinte titkos italmérés lehetett. 1864-ben már egy dűlő neve, de ekkor még emlékeztek a csárdára.

Csárdaneveket sorolva GYÖRFFY ISTVÁN is említ egy pontosabban meg nem határozott *Kulipintyó*-t (i. h.).

¹Petőfinél is olvashatunk a csárdák illetén születéséről: "Hogy van, hogy e csárda kövekből épüle? | Holott kőtermésnek nyoma sincs körülle. | Itt régente falu avvagy város állott, | Mig nem nyögte hazánk a török rabságot; | ... | E hajdani várost földülta az ozmán, | Kő kövön nem maradt, csak az isten házán. | A templom maradt meg – de az is betegen – | Hogy a pusztulásnak gyászolója legyen. | És gyászolt a templom több hosszú századot, | Mig végre bujában össze nem roskadott. | Hogy haszna ne vesszen széthullott kövének, | Belőle e helyen csárdát építének." (A csárda romjai: Petőfi Sándor összes költeményei. Bp., 1972. 403).

²A csárdák ősi formája valamely halom oldalába vájt putri volt, ahol a csárdás bort mér az utasoknak" (GYÖRFFY, Pásztorépítés a magyar Alföldön: i. h. 217).

A *kulipintyó* 'kis ház; viskó' jelentése elég elterjedt volt a népnyelvben (MTsz. 1: 1246; ÚMTsz. 3: 628), a csárdanévből alakult.

Kutri [Dorozsma] "*Kutri* (nevű kocsmá Dorozsma területén)", "Az első katonai felvétel XVIII. 30. szelvényének »*Kutri wh*« feliratával azonosítható" (Magyarország történeti helységnévtára. [= TörtHnt.] Pest-Pilis-Solt megye és a Kiskunság (1773–1808). Bp., 1988. 140). Az ÚMTsz. a *kutri* szót 'putri' jelentésben ismeri (3: 658).

Pingyó 1. [Karcag] 1878: "a *Pingyó csárdához*" (BELLON, SzolMúzÉvk. 1973: 131); *Pingyó csárda* (SZÜCS, Pusztai szabadok. Bp., 1957. 102, 135). A Karcag és Kisújszállás közötti Karajános mocsár közlében jelzi SZÜCS SÁNDOR. 2. [Túrkeve] 1853: *Csudaballai pingyó* (SZABÓ: Ethn. 85 [1974]: 336); "»*Pingyó*« nevű *csárda*" (PESTYRE hivatkozva közli KECSKÉS, i. m. 287). Csudabala Túrkevéhez tartozó külterületi lakott hely, a SZABÓ FERENC idézte összeírás még Békés megye Sárreti járásához tartozóként említi.

KECSKÉS a *Kulipintyó*-val veti össze a *Pingyó*-t. Valószínűleg igaza van, és a *Pingyó* a *kulipintyó* Tiszántúlon használatos *kulipingyó* alakváltozatából (vö. ÚMTsz. 3: 628) rövidült. A *Pingyó* közszói használatára nincs adatom, lehet hogy csak csárdanévként fordul elő.

Putri 1. [Abony] 1830: *Putri csárda*. Az Abonyhoz tartozó Paládicsi pusztán állt, a másik neve *Lebuj* volt (SCHRAM: Nyr. 91 [1967]: 487). 2. [Ecseg pusztá] *Putri csárda* (BERECZKI: Ethn. 58 [1947]: 259, 262; DANKÓ: Nyr. 81 [1957]: 313, 315; SZÜCS S., Pusztai szabadok 138, 144; NÉPRLEX. 1: 467). Ecseg pusztá közepén, a mai Ecsegfalva körül állt, ott, ahol a Túrkevéről Egyházhalmára vezető út áthaladt a Berettyón. 3. [Péteri] *Péteri putri csárda* (PESTY FRIGYES kéziratos helynévtárából. Pest-Pilis-Solt vármegye és kiegészítések. Szentendre, 1984. 280). 4. [Szeged–Kiskundorozsma] 1778: "Diversorium *Putri*"; 1785: "*Putri W.[ürts]H.[aus]*"; 1826: "*Putrinál* (...) *Putrin* belől"; 1827: "*Putri* felé"; 1829: "[az] ut (...) a *Putrinak* visz"; 1830: *Putri kortsmánál*; 1831, 1855: *Putri*; 1877: "*Putri* rét d.[ülő]" (INCZEFI: NyudÉrt. 22 [1960]: 73); 1864: *Putri Csárda* (PESTY FRIGYES kéziratos helynévtárából 1. Jászkunság. Kecskemét–Solnok, 1978. 3); 1904: "Nevezetes volt a *Putri-csárda* is, valamikor gyülevész népeknek a fészke. Mellette kiterjedt nádas, amelyben megbújhattak szükség esetén" (Tömörkénytől idézi PÉTER L.: Nyr. 89 [1965]: 101); *Putri* (SzegSz. 1: 230; 2: 338). Szegedtől nem messze, Kiskundorozsma felé volt ez a híres csárda, a Maty hídjánál. SZABÓ F. szerint dupla fala volt a folyosójának, s így kiváló rejtékhelye volt a fegyvereknek és a rabolt kincseknek (A dél-alföldi betyárvilág. Gyula, 1964. 67). 5. 1840: *Putri kortsma* (SCHRAM: Nyr. 91 [1967]: 487). A ladányi határban volt, de hogy a sok Ladány közül melyikben, azt nem közlik.

A *putri* a földháznak, a szilaj pásztorok télire sárból és vesszőből épített, földbe ásott kunyhójának a legismertebb elnevezése (CzF. 5: 381; MTsz. 2: 234; ÉrtSz. 5: 864; NÉPRLEX. 4: 282), ezért is találjuk meg több csárda nevében.

Vinnyó [Debrecen] 1794: *Vinnyó csapszék* (Balmazújváros kamarai összeírása); 1851: *Vinyhó* vagy *Vinnyó* pusztai csárda (RÉVÉSZ: ÚjMMúz. 2/1 (1851/52); *Vinnyó cs.[árda]*; "a *Vinnyó* nevű *csárdát*" (ZOLTAI: DebrSzele. 8: 277; Révai-Lex. 10: 278–9

közötti térképen). Debrecen és Balmazújváros határán állt, ZOLTAI 1783-tól ismer rá adatokat.

A *vinnyó* ~ *vinnyó* tájszó 'viskó' jelentésben él(t) (CzF. 6: 1063; MTsz. 2: 1002). Az alakváltozatok kialakulásában bizonyára más 'kunyhó, putri' jelentésű szavaknak is szerepe volt.

II. Tárgyalt névtípusunk második csoportjába azokat a neveket tehetjük, amelyek a csárda épületének legjellegzetesebb vonására: annak kinézetére utalnak. Az ecsegi *Putri*-ről például ezt írják: "Földbe ásott bogárhátú nagy viskó volt" (Szűcs, Pusztai szabadok. 138), "Jellegzetes pusztai építmény volt. Félig a földbe volt süppedve, messzebről nem is látszott" (DANKÓ: Nyr. 81 [1957]: 313). Mivel ezeknek a földbe vájt épületeknek tulajdonképpen csak a tetejük látszott, s a leggyakrabban ez is be volt fedve a kiásott földdel, messzebről úgy néztek ki, mint egy földkupac vagy mint egy összeroskadt ház, ami tréfás asszociációval egy "guggoló, kuporgó" épület képzetét kelthette (vö. CSEFKÓ: MNy. 45 [1949]: 84). Éppen ezért ennek a típusnak a nevei a *guggol* ige szinonimáiból, a *gugyor(og)*-ból és a *kucor(og)*-ból keletkeztek. Hasonló névadó motívumuk alapján idesorolhatók volnának a (*Kutya*)*kaparás*, *Kutyakaparó*-féle nevek is, de ezeket az etimológiai problémák miatt külön tárgyalom.

Gugyori 1. [Biharpüspöki] 1834, 1896: *Gugyori csárda* (TIMÁR: MNy. 46 [1950]: 184; vö. még *Gugyoritanya*: Hnt. 1944: 242). 2. [Debrecen] *Gugyori* (OLÁH: NyF. 26 [1906]: 22; ZOLTAI: DebrSzle. 7: 278, 282; Uó., Debrecen a török uralom végén. Bp., 1905. 108; BALKÁNYI SZABÓ, Debrecen helynevei. Debrecen, 1865. 21–22); *gugyori* (SZABÓ: DebrKépKal. 30: 79; *Gugyori cs.[árda]* (ZOLTAI: DebrSzle. 8: 277); 1902: *Gugyori csárda* (TIMÁR: i. h.). 1731-ben építette Barak István tőzsér; Debrecentől délre a mikepércsi határ közelében volt. 3. [Egri] *Gugyori*: "Hajdani korcsmanév" (SzamSz. 1: 335). 4. [Fegyvernek, Bihar vm.] 1877, 1882: *Gugyori csárda* (TIMÁR: i. h. 183; Hnt. 1882: 109). A 1893-as Hnt. *Gugyori cs.* adata nyilvánvalóan nyomdahiába (179). 5. [Gyoma] *Gugyori-csárda* (HÉVVÍZI SÁNDOR, Gyoma földrajzi nevei: Gyomai tanulmányok. Gyoma, 1977. 437). Közelében volt a *Kucori-csárda*. 6. [Hajdúhadház] *Gugyori* (É. KISS: DebrDériMúzÉvk. 1967: 454). Hajdúhadház és Téglás között volt. 7. [Hosszúpályi] 1829–1851: *Gugyori csárda* (TIMÁR: i. h.). 8. [Kaba] *Gugyori-csárda* (KECSKÉS, i. m. 216). Kaba és Püspökladány között volt. 9. [Köröstarján, Bihar vm.] 1877–1907: *Gugyori csárda* (TIMÁR: i. h. 183–4; Hnt. 1882: 109; 1893: 179, 1907: 351). 10. [Magyarkéc, Bihar vm.] 1826: *Gugyuri*, 1827: *Gugyuri csárda* (TIMÁR: i. h. 183), *Gugyori csárda* (Hnt. 1907: 351). 11. [Nagygyanté (Mezőgyán)] *Gugyori csárda* (NéprLex. 1: 467). 12. [Túrkeve] *Gugyori* (SZÜCS SÁNDOR, A régi Sárrét világa. Bp., 1942. 33, 52; Uó., Pusztai szabadok 116); *Gugyori csárda* (TIMÁR: i. h. 184). 13. [Vésztő] 1864: *Gugyori csárda* (Békés megye PESTY FRIGYES helynévgyűjtésében 106); *Gugyori csárda* (DOMOKOS: Vésztő története. Vésztő, 1982. 379; SZABÓ: Ethn. 85 [1974]: 334; vö. még *Gugyori-lapos*: Magyarország földrajzinév-tára 2. Békés megye. Bp., 1980). Bizonyára a a vésztői csárdára vonatkozik SZABÓ "Békés megye, Sárréti járás" helymegjelöléssel közölt adata is: 1853: *Gugyori* (Ethn. 85 [1974]: 336).

GYÖRFFY ISTVÁN is említi egy *Gugyori*-t (i. h. 227), de helyét nem közli.³

Csárdanevünk eredetére több magyarázatot is ismerünk. Ezek egy része a *Gugyori*-k elterjedtségét és névrendszerbeli helyét megvizsgálva teljes bizonyossággal tévesnek minősíthető. DOMOKOS például a véstői csárdáról azt írja, hogy "Állítólag a kocsmárost hívták *Gugyorinak*" (i. h.), míg É. KISS a *gugyi* 'pálinka' szóból próbálja megmagyarázni a *Gugyori*-t, ami szerinte a. m. 'gugyis, pálinkás'. Magyarázatából nem derül ki, hogy hogyan alakult a *gugyi Gugyori*-vá, ám az alakotani problémáknál súlyosabb ellenérv a csárdanevek rendszere, ugyanis a *Söröző*, *Borkóstoló* típusú eltekintve egyedül a felettébb bizonytalan adatoltságú *Papramorgó* csárda (helymegjelölés nélkül: CSEFKÓ: MNy. 46 [1950]: 168) említhető csak mint italáról elnevezett italmérő hely.

Figyelmen kívül hagyva ezeket az elképzeléseket, annyi bizonyos, hogy a *Gugyori*-ban a *gugyor*- 'guggol' igető található (vö. *gugyorodik* 'leguggol': CzF. 2: 1131; MTsz. 1: 728; 'kuporodik, guggol': ÚMTsz. 2: 700; *gugyorog* 'guggol': BALLAGI 1: 471; SzegSz. 1: 518; *legugyor(odik)* 'lekuporodik, leguggol': ÚMTsz. 3: 780), ami a csárdanevekben gyakori *-i* deverbális képzővel (vö. például *Becsalí*, *Betéri*, *Csali*, *Kucori*, *Lebukí* stb.) alkotja a nevet (ugyanígy véli BALKÁNYI SZABÓ, i. m. 21–22 és CSEFKÓ is: MNy. 45 [1949]: 84). A névadás motívuma a közzétévők szerint a vendégek "viselkedése" volt (vö. a III. pont alatti nevekkal), ami a csárda kicsinységéből, alacsonyságából eredt: "ezek félig földbe vájt pusztai vendégfogadók voltak, s ha a vendég oda be akart menni, le kellett gugyorodnia, kucorognia kellett, hogy beférjen az ajtón" (Hévvízi: Gyomai tanulmányok 437; ugyanígy: BALKÁNYI SZABÓ, i. h.). Ez azonban inkább csak másodlagos motívum lehet, és feltehetőleg azon adatközlők magyarázatából származik, akik a csárdát eredeti "névszerzési" állapotában nem ismerték.⁴ Az természetesen tagadhatatlan, hogy a név (miként a II. pont alább felsorolandó többi neve is) komplex módon mindkét asszociációt magában hordozhatja, ám mégis valószínűbbnek látszik, hogy a névadás oka a csárda "guggoló" épülete. Erre a szemléletre utalnak Arany János sorai is, aki így ír egy pusztai vityillóról, csöszházról: "Füstös vityilló áll tehát, vagy ül, | Vagy guggol, összetörped, zsugorog | Sik pusztaságban mélán egyedül" (Arany János összes költeményei. Magyar Klasszikusok. Bp., 1978. 1: 603).

Kucorgó 1. [Nagykőrös] 1830: *Kutzorgó kortsma* (SCHRAM: NyT. 91 [1967]: 487). 2. [Ófehértó] *Kucorgó*, 1870: *Kuczorgó* (MEZÓ, A baktalórántházi járás földrajzi nevei. Nyíregyháza, 1967. 112). Ma egy szántó neve, hajdan csárda volt. 3. [Tiszafüred] *Kucorgó csárda* Egy 18–19. századi csárdákat bemutató térkép jelzi Martfű felé (SzolMúzÉvk. 1973: 180). 4. [Tószeg] 1864: *kuczogó* (PESTY FRIGYES kéziratos

³Valószínűleg egy csárda neve volt, illetve egy csárda nevéből származott 1. [Bere, Szatmár vm.] *Gugyori puszta* (Hnt. 1944: 242); 2. [Csételek] 1828: *Gugyori* (HBKézirTérk. 295); 3. [Esztár] *Gugyori* (Magyarország földrajzinév-tára 2. Hajdú-Bihar megye. Bp., 1981); 4. [Kokad] 1930: *Gugyari dűlő* (HBKézirTérk. 314); vö. még *Gugyori-dűlő* (Mo. földr.név-tára 2. HBm.); 5. [Köbölkut, Bihar vm.] *Gugyori tanya* (Hnt. 1907: 351); 6. [Monostorpályi] *Gugyori* (külterületi lakott hely) (Hnt. 1967: 439; 1973: 555; 1985: 302; Mo. földr.név-tára 2. HBm.).

⁴Vö. "[A *Gugyori*] bizonyosan guny vagy tréfás nevezet a legugyorodástól, jelenteni akarván ezzel annak kicsinységét, alacsonyságát, mint a melyben csak gugyorodva lehet lenni, noha a jelenlegi csapszék épülete elég magas" (BALKÁNYI SZABÓ, i. h.).

helynévtárából. 2. Külső-Szolnok. Kecskemét–Solnok, 1979. 141); 1864: "Lapos halom (...) Ezen fekszik egy úgy nevezett *Kuczorgó csárda*" (PESTY FRIGYES kéziratost helynévtárából. Pest-Pilis-Solt 423). A 18–19. századi csárdákat bemutató térkép is jelzi (SzolMúzÉvk. 1973: 180).

BENKÓCZY említ valahonnan az Alföldről egy *Kucorgó* nevű csárdát (Nyr. 35 [1906]: 238), és van egy kiskunsági adat 1785-ből is: *Kutzorgó* (TörtHnt. Pest-Pilis-Solt... 94). Valószínűleg mindkettő a Nagykőröshöz tartozó csárdára vonatkozik.

Az ófehértói *Kucorgó*-ról azt tartja a néphagyomány, hogy "olyan kicsi, hogy csak kucorogtak benne a vendégek. Egy másik magyarázat szerint a csárdában három betyár lakott, itt kucorogtak, itt bújtak meg a pandúrok elől" (MEZŐ, i. m.). A névadás valódi motivációja bizonyára a *Gugyori*-éval azonos.

Kucori 1. [Gyoma] *Kucori-csárda* (Hévvízi i. h.). Nem azonos a közelben levő *Gugyori-csárdá*-val. **2.** [Szentés] 1838: "...*Kutzori kortsmák*" (CsmL /SzF/ Szentés Város Közönségének iratai 412/183. sz.); 1862: "*Kuczori Csárda* Kurcza gát mellett" (CsmL /SzF/ IV. 262); *Kucori (csárda)* (ZSÍROS KATALIN, Szentés földrajzi nevei. Szentés, 1990. 70). **3.** [Túrkeve] *Kucori csárda* (SZÜCS, Betyárok, pandúrok és egyéb régi hírességek. Bp., 1969. 149). Túrkeve és Törökszentmiklós között volt, nem lehetetlen, hogy a túrkevei *Gugyori*-val azonos.

Kuczori: Helyének meghatározása nélkül közli TURI MÉSZÁROS (Nyr. 10 [1881]: 144), és valahonnan az Alföldről BENKÓCZY (*Kucori*: i. h.).

Kuczorgó [Dorog és Tokaj között] *Kuczorgó csárda* (ANTALFFY, A honi utazás története 213). Mivel a Tiszántúlon nem szokásos a *kucorog* ige *kucorog* alakváltozata, amelyből az ANTALFFY idézte név magyarázható lenne, elképzelhető, hogy a *Kutzorgó* hibás olvasatából származik ez az adat.

KIS TAMÁS

Fehérvár, Fehéregyház, Fehértemplom

1992 őszén Sátoraljaújhelyen, a népvándorlás kor fiatal kutatóinak III. konferenciáján előadást tartottam "Fehér és Fekete. Duális társadalmi struktúrák a népvándorláskori népeknél" címen. Az általam akkor előadott elmélet a fehér és fekete színek szimbolikus jelentéséről logikusan vezetett oda, hogy előadásom végén a címben szereplő földrajzi neveknek is új magyarázatát adjam. Ugyan a konferencia anyaga megjelenik a Miskolci Herman Ottó Múzeum évkönyvében, de nem tartom hasznosnak, hogy a névtannal foglalkozó kutatók számára az őket érdeklő részt itt újra kifejtsem. Ehhez azonban először össze kell foglalnom előadásom tartalmát. Ez következik most.

A történeti forrásokban több népvándorláskori etnikum neve előtt szerepel a *fehér* és/vagy *fekete* jelző (pl. *fehér és fekete magyarok*). Ezeket előadásomban a